

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady dňa 8. 3. 2023

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Monitoring č.: PGO-RPMS/2023/00242

Programová služba: TA3

Vysielateľ: C.E.N. s.r.o.

Číslo licencie: TD/14

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 225 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. **začína správne konanie** voči vysielateľovi C.E.N. s.r.o. vo veci možného porušenia povinnosti ustanovenej v **§ 25 písm. b)** zákona č. 264/2022 Z. z. v súvislosti s tým, že vo vysielaní televíznej programovej služby TA3 odvysielal dňa 6. 2. 2023 o cca 12:30 hod. program *Tak takto?!*, ktorým mohlo dôjsť k nezabezpečeniu objektívnosti a nestrannosti programu aktuálnej publicistiky.

Úloha:

Kancelária Rady v zmysle § 123 zákona č. 264/2022 Z. z. oznámi účastníkovi konania začiatok správneho konania a zabezpečí nevyhnutné podklady a dôkazy pre rozhodnutie vo veci.

T: 22. 3. 2023

Z: ReO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady pre mediálne služby
dňa 8. 3. 2023

Monitoring č.	PGO-RPMS/2023/00242
Predmet monitoringu:	Tak takto?!
Deň a čas vysielania:	6. 2. 2023, 12:30 h
Označenie podľa JSO:	-
Programová služba:	TA3
Vysielateľ:	C.E.N. s.r.o.
Číslo licencie:	TD/14

Dátum: 1. 3. 2023

Program *Tak takto?!* zo dňa 6.2.2023 odvysielaný o cca 12.30 h bol monitorovaný na návrh člena RpMS, z dôvodu možného porušenia § 25 ZMS.

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (účinný od 1. 8. 2022):

§ 8

(4) Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 16

(1) Poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach.

§ 25

Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,

b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Relácia *Tak takto?!* podľa webstránky vysielateľa ta3.com “dáva dôraz a zároveň kladie dôležité otázky k aktuálnym témam politického a spoločenského života.” Hostami moderátorky Anky Žitnej bývajú spravidla analytici a odborníci z rôznych oblastí, napr. lekári, právnici, ekonómovia, ale aj politici.¹

Podľa § 8 ods. 4 zákona č. 264/2022 Z. z. „aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.“

Monitorovaný program, ktorého hostom bol ekonóm a analytik Jeffrey Sachs, obsahoval komentáre k aktuálnym správam a udalostiam (prebiehajúca vojna na Ukrajine) a analýzu vývoja. Sme toho názoru, že monitorovaný program napĺňa definíciu programu aktuálnej publicistiky.

Podľa § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z. vysielateľ je povinný „zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.“

Medzi kritériá objektivity spravodajstva vo všeobecnosti zahrňame: relevanciu, transparentnosť, presnosť, úplnosť, vecnosť, vyváženosť, rôznorodosť, aktuálnosť, zrozumiteľnosť, osvojenie si pozície odstupu a neutrality vo vzťahu k predmetu spravodajstva, absenciu stránenia.

---

¹ <https://www.ta3.com/publicistika/260/tak-takto.html>

Jeffrey Sachs (*1954) je americký ekonóm, akademik, analytik verejnej politiky a bývalý riaditeľ The Earth Institute na Kolumbijskej univerzite, kde má titul univerzitného profesora. Je známy svoju prácou v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, ekonomického rozvoja a boja za ukončenie chudoby. Je tiež riaditeľom Centra pre trvalo udržateľný rozvoj na Kolumbijskej univerzite a prezidentom Siete riešení pre trvalo udržateľný rozvoj OSN. V rokoch 2001 – 2018 pôsobil ako špeciálny poradca generálneho tajomníka OSN. Pre svoje niektoré názory na ekonomiku, pôvod Covid-19 a obhajobu čínskej vlády má aj mnohých kritikov.²

Sachs v rozhovore pre TA3 prezentuje svoj pohľad na vojnu na Ukrajine aj na úlohu Západu v nej. Z jeho vystúpenia implicitne vyplýva, že túto vojnu vníma predovšetkým ako konflikt medzi USA (resp. NATO, Západom) a Ruskom. Zdôraznil, že ozbrojený konflikt sa začal v r. 2014 zvrhnutím prezidenta Janukovyča, anexiou Krymu a následnou vojnou na Donbase. Západ však podľa neho roky predtým Rusko provokoval, a to neustálym rozširovaním NATO o ďalšie a ďalšie krajiny, napriek svojmu sľubu o nerozširovaní a faktu, že to Rusko vnímalo ako bezpečnostnú hrozbu.

Podľa Sachsa sa vojna proti Rusku nedá vyhrať. Ako jediné východisko zo súčasnej situácie Sachs vidí uzavretie prímeria a začatie mierových rokovaní. Základom pre rokovania by mali byť garancie Západu Rusku, že Ukrajina nikdy nevstúpi do NATO a že Rusku ostane Krym, čo sú podľa Sachsa dve ruské červené čiary. Ukrajine by mala byť zagarantovaná jej bezpečnosť, suverenita a stiahnutie ruských vojsk. Rozhodne je proti akémukoľvek posielaniu zbraní na Ukrajinu, ktoré vojnu iba predlžuje a eskaluje, pričom konflikt môže prerásť až do jadrovej vojny. Na otázku, čo bude s Donbasom, odpovedal, že to bude závisieť od rokovaní, ale zrejme časť Donbasu Rusko neopustí. Pripúšťa, že možno sa nepodarí dospieť k politickej dohode a bude z toho zamrznutý konflikt, ale je potrebné dosiahnuť aspoň pokoj zbraní, aby skončila deštrukcia. V závere hovorili tiež o obrovskom rozsahu škôd a dopadov na ekonomiku Ukrajiny, ale aj celej EÚ.

Sachsov názor, že riešenie konfliktu na Ukrajine spočíva v začatí mierových rokovaní, je samozrejme legitímny. Sachs však v rozhovore nepoužíva podľa nášho názoru nie celkom korektné argumenty a interpretácie niektorých historických udalostí, ktoré sú kľúčové pre vývoj konfliktu. Ide predovšetkým o Minské dohody I a II (2014-2015), Putinove požiadavky na konci roku 2021, mierové rokovania Rusko - Ukrajina v marci 2022, či proces rozširovania NATO. Sachs to zhrnul najmä v tomto výroku:

Jeffrey Sachs: „Na konci roku 2021 prezident Putin dal rôzne požiadavky na stôl. Mnohé z nich boli rozumné, napríklad zahrňovali žiadne rozširovanie NATO, čo podporujem, pretože si myslím, že rozširovanie NATO je nebezpečné, zahrňali ďalej dodržiavanie Minských dohôd, ktoré sa podľa mňa mali dodržiavať, ale ani Nemecko ani Francúzsko sa nesnažili zohrávať svoju rolu, ktorú mali a na ktorej súhlasili, takže boli tam mnohé legitímne požiadavky. Niektoré neboli legitímne, ale to je základ pre rokovania.“

V prípade odmietania podpory rozširovania NATO, ide o legitímny názor host'a. Avšak čo sa týka Putinových požiadaviek z konca roka 2021, ktoré považuje za legitímne, opomenul ďalšie Putinove požiadavky, ktoré boli absolútne neprijateľné pre bývalé krajiny východného bloku, vrátane Slovenska. Napr. išlo o požiadavku, aby NATO nemohlo vyslať vojakov do krajín, ktoré sa stali členmi NATO až po roku 1997, čo by popieralo samotný zmysel aliancie. Viacerí komentátori sa vtedy zhodli, že Putinove podmienky boli zámerne skoncipované ako neprijateľné pre Západ, a mali slúžiť ako zámienka na ospravedlnenie ruskej agresie na Ukrajinu. Okrem toho tu Sachs vytvára zdanie, že Západ bol ten, kto nechcel rokovať. Do

---

² https://en.wikipedia.org/wiki/Jeffrey_Sachs

poslednej chvíle pritom lídri ako Macron a Scholz komunikovali s Putinom a odhovárali ho od vojenskej intervencie.³

Čo sa týka Minských dohôd I a II, Sachs naznačuje, že vinu na ich nedodržiavanie nesú Nemecko a Francúzsko (spomína Merkelovej výrok, že sa nimi necítila viazaná). V skutočnosti sa ani po uzavretí prímeria neprestalo bojovať, dohody nedodržiavali obe strany, najmä povstalci z DLR a LLR. Rusko trvalo na tom, že nie je účastníkom dohody, a preto sa nemusí viazať jej podmienkami. Bod číslo desať napríklad vyzýval na stiahnutie všetkých zahraničných ozbrojených formácií a vojenskej techniky z Donecka a Luhanska, Moskva ale popierala, že by tam nejaké sily mala.⁴

Čo sa týka mierových rozhovorov z marca 2022, opäť obviňuje z ich stroskotania USA, čo je však ničím nepodložená vlastná domnienka (**Jeffrey Sachs**: „V marci 2022 prebehli aktívne rokovania, aj dosiahli pokrok, Turecko bolo sprostredkovateľom, a napriek tomu Ukrajina odišla z týchto rokovaní a ja predpokladám, že preto že Spojené štáty im odporúčili, Američania im zrejme povedali, môžete vyhrať, nerobte kompromisy...“). Podľa viacerých zdrojov Ukrajina na rokovaníach ponúkla návrat do stavu pred inváziou a 15 rokov na vyriešenie otázky Donbasu a Krymu, pričom tento návrh Rusko neakceptovalo.⁵

Sachs v rozhovore prezentuje aj niektoré konšpiračné naratívy, ako napr. že západné médiá neinformujú pravdivo o situácii na bojisku (**Jeffrey Sachs**: „ja neverím veľmi tomu, čo oni hovoria, že sa deje na bojisku, snažím sa používať vlastné oči, uši, vlastný úsudok a počúvať obe strany“) alebo rozšírený proruský naratív, ktorý opakuje aj Putin, že Západ sľúbil Gorbačovovi, že NATO sa nebude rozširovať na východ (**Jeffrey Sachs**: „pretože Západ sľúbil Gorbačovovi, že NATO sa neposunie ani o meter na východ“).⁶

Sachs hovorí, že Rusko má červené čiary – nechce rozširovanie NATO a nikdy sa nevzdá Krymu. Podľa jeho názoru by Západ mal tieto podmienky akceptovať. Môžeme skonštatovať, že Sachsove postoje sú v línii tzv. reálpolitiky, pričom treba povedať, že v USA zďaleka nie sú ojedinelé (viď napr. Henry Kissinger). Sachs prezentuje rýchle a jednoduché riešenia veľmi zložitého problému, pričom je otázne, či by fungovali. Ak by sa jeho idey aplikovali v súčasnej situácii, znamenali by také riešenia, ktoré by vôbec nerešpektovali záujmy napadnutej krajiny, ale naopak, vyhovovali by krajine, ktorá vojnu vyvolala.

Celý rozhovor navyše vytvára zdanie, že Západ je ten, ktorý ani v súčasnosti nechce rokovať o mieri, ale chce len dodávať na Ukrajinu zbrane. Pričom západní lídri ako Biden, Macron a i. sa viackrát vyjadrili, že sú pripravení rokovať, pokiaľ o to bude mať záujem Rusko. Momentálna ruská pozícia je taká, že Kremel' zavrhol desaťbodový mierový plán ukrajinského prezidenta s tým, že návrh na ukončenie konfliktu na Ukrajine musí prihliadať aj na novú „realitu“, teda na pripojenie štyroch ukrajinských administratívnych oblastí k Rusku.⁷

Počas celého trvania programu bol na obrazovke prítomný titulok *Cesta k mieru nevedie cez zbrane* – titulok sumarizuje hlavné tvrdenie host'a, ale zároveň vyznieva tak, že redakcia sa s týmto naratívom stotožňuje. Tento postulát, že dodávanie zbraní Ukrajine je predĺžovaním vojny, je presne v duchu kremel'skej propagandy, to isté hovoria aj podporovatelia Ruska.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Russian_invasion_of_Ukraine#Prelude_to_the_invasion

⁴ <https://svet.sme.sk/c/22846554/ukrajina-minske-dohody-mier.html>

⁵ <https://www.aktuality.sk/clanok/e9ZZNAw/analytik-duleba-naznacil-co-sa-stane-so-slovenskom-ak-by-ukrajina-prehrala-vojnu/>, https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Russia%E2%80%93Ukraine_peace_negotiations

⁶ <https://www.postoj.sk/99815/ako-to-bolo-s-rozsirovanim-nato-na-vychod>

⁷ <https://www.trend.sk/spravy/mierovy-plan-musi-zahrnat-anexiu-ukrajinskych-oblasti-vyhlasil-dmitrij-peskov>

Minimálne z tohto dôvodu je treba sa k takýmto vyjadreniam postaviť kriticky, čo sa však v programe zo strany redakcie nedialo.

Ako sme uviedli vyššie, Sachs v rozhovore využil rôzne historické fabulácie aj proruské naratívy, predovšetkým ten, že vojna na Ukrajine je predovšetkým konfliktom medzi Ruskom a USA. Minimálne ide o tvrdenia, ktoré sú predmetom debát a neexistuje na nich zhoda. Sachs z nášho pohľadu neúmerne zdôrazňuje chyby Západu a jeho podiel na vyvolaní či udržiavaní vojenského konfliktu, pričom o Rusku hovorí najmä z pohľadu jeho oprávnených záujmov. V rozhovore vôbec nezaznelo, a to ani z úst moderátorky, že je to Rusko, ktoré podniklo plnoformátovú vojenskú inváziu do susedného štátu a ktoré je tým pádom hlavným vinníkom súčasného stavu, že Krym a ďalšie oblasti Ukrajiny boli Ruskom anektované v rozpore s medzinárodným právom, a pod.

Výber tém a skladba hostí diskusných programov spadajú plne do kompetencie vysielateľa a vedenia redakčného tímu v zmysle § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z., podľa ktorého poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle.

V prípade diskusie s jedným respondentom v rámci programu aktuálnej publicistiky sú z hľadiska § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z. zvýšené nároky na výkon moderátora. Z rozhodovacej praxe Rady vyplýva, že najmä v prípade, ak je hosťom programu zástupca len jedného prúdu v rámci politického spektra, je práve úlohou moderátora kladením vyvažujúcich otázok a argumentov zabezpečiť objektivitu a nestrannosť prezentovaných informácií. Hoci hosťom programu nebol politik, jeho vyjadrenia môžeme považovať reprezentujúce istý politický prúd (prorskú stranu). Moderátorka mala v takomto prípade k odpovediam pristúpiť kriticky a konfrontovať host'a s názormi druhej strany názorového spektra, čo sa v tomto prípade nestalo. Sme preto toho názoru, že v programe nebola zabezpečená objektivita a nestrannosť.

ZÁVER:

Na základe uvedeného sme toho názoru, že vysielateľ programovej služby TA3 odvysielaním programu *Tak takto?!* dňa 6. 2. 2023 o cca 12:30 hod. **mohol porušiť ustanovenie § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách.**

Prepis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (monitoring č. PGO-RPMS/2023/00242)

Monitorované vysielanie: Tak takto?!
Deň vysielania: 6. 2. 2023
Čas vysielania: 12:30 h
Označenie podľa JSO: -

- časový kód cca:

12:30:25 začiatok programu – zvučka *Tak takto?!*

Na lište v dolnej časti obrazovky počas celej doby trvania programu prítomný nápis ***Cesta k mieru nevedie cez zbrane***

Moderátorka: „*Prajem pekné popoludnie, je tu nové vydanie relácie Tak takto?!, vitajte pri jej sledovaní. Onedlho uplynie rok od vypuknutia vojnového konfliktu na Ukrajine. Za ten čas sme svedkami masívnej vojenskej pomoci Ukrajine od štátov západného sveta. Prezident Zelenskyj žiada Európu aj Ameriku o ďalšie dodávky zbraní. No a Rusko v tlaku nepoľavuje a hovorí sa aj o ďalšej ofenzíve. Na jednej strane existujú úvahy, že sila zbraní Ukrajine zabezpečí silnú pozíciu pri rokovaní. Na strane druhej sa objavujú varovania, že čím dlhšie sa vojna bude ťahať, tým vyššie je riziko eskalácie, ktorá povedie k otvorenému konfliktu Ruska a NATO. Má niektorá zo strán konfliktu šancu vyhrať? Existujú mierové riešenia? Aká je udržateľnosť ukrajinského hospodárstva pri ďalšom predlžovaní vojny? No a dá sa vyčísliť, koľko už táto vojna stála bojujúce strany, ale aj Európsku úniu a Spojené štáty? O téme budem teraz hovoriť s ekonómom Jeffrey Sachsom. Dobrý deň, vitajte.*“

Jeffrey Sachs, ekonóm: „*Thank you very much.*“

Moderátorka: „*Pán Sachs, ja som už povedala, že vojna trvá takmer rok, a nevieme presne povedať, ako dlho ešte bude trvať. Aký je váš názor, čo by bol najlepší scenár momentálne pre ďalší vývoj?*“

Jeffrey Sachs (tlmočené z angličtiny): „*Musíme okamžite začať s rokovaniami, doplnil by som, že tá vojna v podstate prebieha už 8 rokov, nie len jeden rok. Tá vojna začala vo februári 2014, keď Viktor Janukovyč, ukrajinský prezident bol zvrhnutý, potom Rusko zabralo Krym a vojna začala na Donbase, a obe strany, i Spojené štáty i Rusko sa navzájom provokovali počas tohto 8-ročného obdobia. Jedna vec, ktorá nastala, je že tá vojna eskalovala počas týchto 8 rokov a je mimoriadne deštruktívna najmä pre Ukrajinu, státisíce ľudí prišli o život a je veľmi nebezpečná pre Európu, je veľmi nebezpečná pre celý svet. Táto vojna musí skončiť rokovaniami a obe strany musia byť úprimné, pokiaľ ide o dôvody, ktoré spôsobili túto vojnu, ktorá už trvá 8 rokov.*“

Moderátorka: „*Vy ste teraz povedali, že táto vojna je veľmi nebezpečná, nielen pre Ukrajinu, ale aj pre Európu a pre celý svet. Sú také dve taktiky. Tá jedna hovorí, že ak budeme Ukrajine pomáhať zbraňami, a budeme jej poskytovať všetku vojenskú pomoc, že Ukrajina bude mať silnejšiu pozíciu pri rokovaní. Ten druhý alebo tá druhá teória zasa hovorí, že ak budeme Ukrajinu vyzbrojovať aj naďalej, tak sa môže celý svet dostať na pokraj konfliktu, kde už bude do konfliktu vtiahnutý aj západný svet versus Rusko. Aký je váš názor na toto?*“

Jeffrey Sachs: „*Myslím si že Rusko má dve jasné červené línie, ktoré musíme chápať. Jedna je, že Rusko neopustí Krym, pretože Krym sa stal základom námornej sily Ruska od roku 1783 a po druhé, Rusko neprestane bojovať a nedovolí, aby NATO sa rozšírilo na Ukrajinu, pretože*

Rusko to vníma ako priamu národno-bezpečnostnú hrozbu. Čiže pokiaľ USA a Ukrajina a zvyšok NATO budú naďalej hovoriť, že jednotky NATO podporia znovuzískanie Krymu a rozšírenie NATO na Ukrajinu, potom budeme mať vojnu, ktorá bude pokračovať a bude naďalej eskalovať a pokiaľ obe strany si udržia túto pozíciu, tak táto vojna môže eskalovať až po nukleárny konflikt. Takže toto je jasné. Musíme jasne vnímať červené línie každej strany. Červená línia Ukrajiny a Západu je, že Ukrajina potrebuje bezpečnosť, suverenitu a stiahnutie sa ruských jednotiek, toto je červená línia. Červená línia Ruska je žiadne rozširovanie NATO, a Rusko zostane na Kryme a takmer každý, koho poznám spomedzi svetových lídrov, je o tomto súkromne presvedčený. Ale tá verejná pozícia je, že Ukrajina znovu získava každý meter svojho územia a toto z môjho pohľadu jednoducho povedie k ďalšej vojne, k ďalším úmrtiam, k ďalšej deštrukcii a k eskalácii.“

Moderátorka: *„Vy ste teraz spomínali tie dve červené línie, Rusko a Ukrajinu. Ja sa vás to opýtam ešte inak. V Rusku budú budúci rok v marci prezidentské voľby. Táto pozícia kde Rusko sa stále nejakým spôsobom snaží dobýjať nejaké nové pozície na Ukrajine a hovorí sa v našich médiách, že utrpeli obe strany ťažké straty, ale že Rusko už nevládze ďalej, myslíte si, že sa bude Rusko ďalej snažiť alebo Vladimir Putin sa bude snažiť ukončiť vojnu práve preto, aby si neuškodil pri ďalšej kandidatúre na prezidentský post?“*

Jeffrey Sachs: *„Povedal by som to takto. Ja si myslím, že Rusko a Ukrajina a aliancia NATO, všetky strany majú dôvody rokovať a ukončiť vojnu, ukončiť eskaláciu a ukončiť deštrukciu. Som presvedčený o tom, že existuje rozumný spôsob, ako by sa to mierovými rokovaniami dalo ukončiť, a je naliehavé, aby sme sa o to pokúsili. Zároveň som presvedčený o tom, že to čo počujeme v našich médiách, kto vyhráva na bojisku a čo nastane, v tom je množstvo vlastného záujmu, množstvo zbožných želaní, dokonca by som povedal, že i vládna propaganda je v tom, či už zo strany amerických orgánov, ja som zažil mnohé klamstvá americkej vlády, i v minulosti od Afganistanu po Vietnam a podobne, čiže ja neverím veľmi tomu, čo oni hovoria, že sa deje na bojisku, snažím sa používať vlastné oči, uši, vlastný úsudok a počúvať obe strany, a povedal by som, že tá situácia je extrémne nebezpečná, je veľmi ťažká pre Ukrajinu, neexistuje žiadna bezpečnosť pre Ukrajinu v súčasnej situácii, my musíme začať rokovať.“*

Moderátorka: *„Vy to hovoríte opakovane, že musíme začať rokovať, otázka je, kto by tieto rokovania možno mal začať.“*

Jeffrey Sachs: *„Na konci roku 2021 prezident Putin dal rôzne požiadavky na stôl. Mnohé z nich boli rozumné, napríklad zahrňovali žiadne rozširovanie NATO, čo podporujem, pretože si myslím, že rozširovanie NATO je nebezpečné, zahrňali ďalej dodržiavanie Minských dohôd, ktoré sa podľa mňa mali dodržiavať, ale ani Nemecko ani Francúzsko sa nesnažili zohrávať svoju rolu, ktorú mali a na ktorej súhlasili, takže boli tam mnohé legitímne požiadavky. Niektoré neboli legitímne, ale to je základ pre rokovania. V marci 2022 prebehli aktívne rokovania, aj dosiahli pokrok, Turecko bolo sprostredkovateľom, a napriek tomu Ukrajina odišla z týchto rokovaní a ja predpokladám, že preto, že Spojené štáty im odporučili, Američania im zrejme povedali, môžete vyhrať, nerobte kompromisy, a mnohí v USA, tí tvrdí konzervatívci chcú rozšírenie NATO. A myslím si, že v každom prípade tieto rokovania by mali prebiehať, a sú v záujme všetkých strán, sprostredkovateľom by mohlo byť Turecko, OSN, alebo by to mohli byť iné neutrálne krajiny, ktoré by mohli pôsobiť ako sprostredkovateľ, ale musíme teraz konečne sa dostať k rámcu, v ktorom budú obe strany hovoriť. Potrebujeme, aby prezident Biden a Putin spolu priamo hovorili telefonicky, prečo nie. Toto je nebezpečný svet a mali by hovoriť spolu a neukazovať len prstom a kričať a nejaké mediálne pôsobivé vyhlásenia robiť, ktoré sú veľmi nebezpečné.“*

Moderátorka: *„Vy ste to tu teraz povedali, že mali by rokovať, to je jedna, tá racionálna strana, na druhej strane vidíme, že Ukrajina stále žiada nové a nové zbrane, hovorí sa o tom, ako im budú západné štáty dodávať čo konkrétne, aký typ munície, techniky. Otázka je ale*

taká, koľko to stojí, kto to vlastne platí. Aká čiastka z toho všetkého bude zaplatená Ukrajinou a akú časť možno dostáva na úver, a ak to dostáva na úver, čo potom za to? Akým spôsobom ho bude splácať, takto vojnou zničená krajina?“

Jeffrey Sachs: *„Samozrejme, tie obrovské náklady spočívajú v tom, že Ukrajina je ničená vojnou. Stovky miliárd dolárov, deštrukcie a státisíce životov stratených, a to sa v krátkej dobe nejako neobnoví, Spojené štáty platia za väčšinu mesačných nákladov. I v USA sú politici, ktorí hovoria, že je to veľa. A ja je to už dosť. V podstate Spojené štáty by mohli naďalej platiť, nie je to až tak obrovská suma pre americkú ekonomiku, ale je to veľmi deštruktívne. Spojené štáty boli v Afganistane, takmer 20 rokov. Aké dobro z toho vyplynulo pre Afganistan? Žiadne. Aké dobro z tohto bude pre Ukrajinu? Žiadne. To čo by sme mali hovoriť je, začneme rokovať, poďme k rokovaciemu stolu, podporíme vás, potrebujete suverenitu, bezpečnosť, stiahnutie Rusov, ale musíme ubezpečiť Rusko, že keď Rusko opustí Ukrajinu, NATO sa nedostane do Ukrajiny, nerozšíri sa o Ukrajinu. V tom prípade Rusi neodídu z Ukrajiny, toto je základný bod, je to pomerne priame, a toto bol argument už celé desaťročia, pretože Západ sľúbil Gorbačovovi, že NATO sa neposunie ani o meter na východ. Samozrejme už sa rozšírilo o 14 krajín. George Bush Jr. povedal, NATO sa rozšíri po Ukrajinu a Putin povedal, ani sa neopovážte. A teraz sme tu a teraz si musíme uvedomiť, že obe strany musia urobiť priestor, Ukrajina bude neutrálna a obe strany musia prestať provokovať to, čo je v súčasnosti smrteľný konflikt.“*

Moderátorka: *„Česká republika má nového prezidenta po minulotýždňových voľbách, generál Petr Pavel sa už vyjadril, čo sa týka Ukrajiny, že Ukrajina by mala vstúpiť do NATO, patrí do NATO, akým spôsobom vnímate vy takéto vyjadrenia od politikov?“*

Jeffrey Sachs: *„Je to bývalý generál NATO, takže nie je to prekvapenie, podľa mňa je to obrovská chyba, nepovedie to k mieru, nepovedie to k bezpečnosti Ukrajiny, bude to viesť k pokračovaniu vojny a eskalácie, čiže je to chyba.“*

Moderátorka: *„Tak, jedna vec je čo sa povie, druhá vec je čo sa stane, vy ste pred chvíľočkou povedali, že Rusko bude musieť odísť, v rámci tých mierových rokovaní a dohôd, Rusko by malo odísť z Ukrajiny. Považujete to za reálny scenár, že Rusko opustí Donbas a vlastne to prihraničie, o ktoré sa bojuje už roky?“*

Jeffrey Sachs: *„Nemyslím si, že Rusko opustí Krym, ako som už povedal, nemyslím si, že Rusko opustí celý región Donbasu, podmienky ukončenia bojov budú súčasťou budúcich rokovaní, rokovaní o budúcnosti týchto regiónov. Spomenieme si na rok 2021, otázka toho, že Donbas bude súčasťou Ruska, to nebolo vôbec na stole. To čo Rusko žiadalo bolo to, že Minské dohody II, ktoré vyzývali na autonómiu Donbasu, aby sa tieto uplatnili. Počuli sme dokonca vyjadrenia kancelárky Merkelovej, povedala, že my sme to v podstate nebrali vážne, že by sme mali naplniť Minské dohody, takže otázky budúcnosti Donbasu bude predmetom týchto rokovaní. Možnože nepríde k politickej dohode, možno že to bude zamrznutý konflikt v Donbase, možno že na Kryme bude zamrznutý konflikt, možno že žiadna strana nebude akceptovať žiadnu jasnú politickú dohodu, i keď obe strany akceptujú základný princíp, že tie boje by mali skončiť. Ukrajina sa zaviazala, že NATO sa nerozšíri po Ukrajinu a vraždy a deštrukcia sa skončia, takže existujú mnohé spôsoby, ako sa dajú dosiahnuť úspešné rokovania, či už od pokoja zbraní, od príméria, až po plnú politickú dohodu. Tá cesta sa možno dá nájsť niekde v strede, ale minimálne to vraždenie a deštrukcia môžu skončiť, Rusko môže stiahnuť armádu, NATO by mohlo skončiť s neustálym tokom zbraní a mier by sa mohol vrátiť na Ukrajinu a do Európy.“*

Moderátorka: *„Ja sa to opýtam ešte inak. Aká je pravdepodobnosť, resp. aká je udržateľnosť ukrajinského hospodárstva, ak sa vojna neukončí a bude sa ďalej naťahovať a predlžovať?“*

Jeffrey Sachs: *„Z ekonomického hľadiska ukrajinská ekonomika je v kolapse. Tie konzervatívne odhady, ktoré ťažko robiť vo vojne, hovoria, že ukrajinská ekonomika poklesla minimálne o tretinu, ak nie ešte viac. Medzinárodný menový fond predpokladá v súčasnosti,*

že ruská ekonomika dokonca porastie v roku 2023, takže je to devastujúce pre ukrajinskú ekonomiku, pre každodenný život, pre spoločnosť, ľudia žijú bez elektriny, milióny ľudí opustilo krajinu, celé mestá sú zničené, a stále sa hovorí len o ďalšom pokračovaní vojny, toto nie je dobré, my potrebujeme iný prístup.“

Moderátorka: „Hovoríme o tom, že vojna pokračuje, možno bude pokračovať ešte nejaký čas, čo čaká Európsku úniu, ak táto vojna sa neukončí v nejakom dohľadnom čase?“

Jeffrey Sachs: „Samotná Európa trpí ekonomicky, veľmi vážne, bude to veľmi ťažký rok, a ťažkosti budú pokračovať. Politické sociálne zhoršenia situácie sú významné, dôsledky militarizácie, väčšie investície do armády, pre Nemecko, pre Európu to nebude dobré, dúfam že nenastane ďalšia militarizácia, podľa mňa tvrdé slová, ktoré nemecký minister zahraničných vecí povedal, to nie je veľmi upokojujúce. My by sme mali hovoriť o tom, ako Európa môže prispieť k mieru, a to že cesta k mieru je prostredníctvom vojny a zbraní, to nie je reálna odpoveď. My potrebujeme politické riešenie. Potrebujeme pokoj zbraní, potrebujeme prímerie, potrebujeme politické riešenie a týmto smerom musíme ísť. A toto je potrebné i pre dobro Európy. Každý hovorí o veciach čiernobielo. Buď Ukrajina vyhrá, Rusko bude porazené, a tak to dopadne. Ale takéto zjednodušenie, videnie sveta, spôsobuje pokračovanie vojny, pokračovanie eskalácie a napätia a znamená to, že nemáme praktické riešenia.“

Moderátorka: „Vy ste to teraz povedali veľmi jasne, že čiernobiele videnia. My sme videli lídrov Európskej únie v Kyjeve u Vladimíra Zelenského. Počuli sme sľuby, ktoré mu dali. Myslíte si, že toto je cesta, ako sa dopracovať ku koncu tohto konfliktu?“

Jeffrey Sachs: „To, čo sa deje v Európe, je veľmi zvláštne. Diplomati sa stali najväčšími zástancami vojny. A generáli nám hovoria, nie všetci, ale väčšina generálov nám hovorí, neexistuje žiadne riešenie na bojisku. Náš top generál v USA, generál Mark Milley, náčelník vojenského štábu, i bývalý poradca Angely Merkelovej hovoria, nie, na bojisku nemôžete vyhrať. Ale diplomati ako je minister zahraničných vecí Nemecka alebo predstavitelia Európskej únie hovoria, viac zbraní, viac zbraní, vojna, čiže tá situácia je hore nohami. My potrebujeme, aby diplomati nám pripomínali, že to ako sa riešia problémy, je cez diplomaciu, to je to čo potrebujeme, ja chcem počuť viac diplomatov v Európe, ktorí budú hovoriť o diplomacii.“

Moderátorka: „Verím, že budeme týchto diplomatov počuť, ja vám veľmi pekne ďakujem, že ste sa s nami spojili, našli ste si čas a budem sa tešiť na ďalšie stretnutie v štúdiu, dovidenia.“

Jeffrey Sachs: „Ďakujem, budem sa tešiť.“

Moderátorka: „Tolko dnes Jeffrey Sachs. Relácia tak takto tu bude aj zajtra. Moje pozvanie prijal dekan právnickej fakulty Eduard Burda a hovoriť budeme o aktuálnych kauzách aj o tom, ako sa trestný zákon pozerá na rozdávanie lukratívnych postov či ponuky miest na kandidátkach výmenou za podporu vláde. Ďakujem za pozornosť a dovidenia zajtra.“

12:50:16 koniec programu